35912

ПЕТАР ХАЏИ БОШКОВ

Винка САЗДОВА

- *Веќе ништо не очекувам. Не по сопствена желба се помирувам со сите урнати и затворени мостови кои можеа да нѐ поврзат со светот*
- *Јавните споменици се голем предизвик за авторот, но тој со нив може и да се самоубие доколку склопи компромис со нарачателот*
- *Сето она што сум го создавал во изминатите 35 години сега го сублимирам во една ѕид — скулптура, која би можела да биде значаен дел од мозаикот на човековото секојдневие*
- *Луѓето кај нас забораваат дека скулптурата, исто како и сликата, можат да ја сместат во својот дом*

ЖИВЕАМ ВО ЗАТВОРЕНА УЛИЦА

На уметникот му е дадено постојано да трага. Да го открива неоткриеното, непознатото да го чини познато, а невидливото видливо. Тоа е играта што ја прифаќа творецот. Но, играта секогаш како да има крај. Крајот е почеток. А во тој крај, или почеток сеедно, уметникот, творецот, заситен од потрагата тежнее во едно свое дело да го слее сето она што само во парчиња, некогаш и во некое свое дело, го допрел изразил, начнал, обликувал.

Петар Хаџи Бошков (1928), врвно име во македонската скулптура, последните две години живее токму со идејата: во своите најнови скулптури да го смести сето она што му дава своевиден белег на неговото 35-годишно творештво. Едно дело да биде и човек и космос. И бранување и спокој. И мисла и музика. Но, најмногу — сѐ...

ЅИД — СКУЛПТУРА

— Не, не е тоа никаков крај, вели Петар Хаџи Бошков. Јас едноставно во овие изминати 35 години, следев многу трендови, минав низ многу фази, етапи. Деноноќијата ми минуваа во постојано истражување, експериментирање. Нема материјал и техника со која не сум се фатил во костец. А, еве, сега некако сама по себе ми се наметна потребата сето она што некогаш ми било мото да го синтетизирам, заеднички да го сместам во едно решение. Но, што е најважно од сѐ, во креирањето на таа моја, нова скулптура, јас најповеќе размислував како на неа да ѝ дадам живот. Да ја доближам до човекот што со неа и покрај неа ќе живее. Таа да не биде некое туѓо тело, туку многу значаен дел од мозаикот на неговото секојдневие.

Интересно е дека во тој свој стремеж вие се одалечувате од класичната скулптура. Никогаш не сте биле блиски до неа, меѓутоа, она што сега го работите е навистина ново. Досега кај нас невидено. Вие создавате ѕид — скулптура?

— Постојано сум размислувал за просторот што човекот го нарекува свое живеалиште. А токму ѕидовите на човековиот дом или јавен објект, сеедно, знаеле да ме избезумат по својата скаменетост и крајна неинвентивност. Јас сакам токму со оваа моја нова скулптура, на тој ѕид да му дадам душа. Давајќи му вредност сакам ѕидот да го оживеам, а наедно да му ја одземам можноста на оној што е ограден со него, да си дозволува секој да закачува сѐ што ќе стигне. И кич и уметност. Немојте да ме разберете погрешно. Јас знам дека кичерот исто колку и големиот уметник има право да си бара место каде неговото дело ќе продолжи да живее. Но, јас и натаму го бранам мојот став дека уметноста постои само за да го хуманизира оној што ја создава и набљудува.

Судејќи според силината што ја носат овие ваши дела, не е тешко да се претпостави дека секој оној што ќе се исправи пред нив ќе посака и да ги има. Но, дали еден ваков ѕид — скулптура не е премногу скап за „обичниот" купувач?

— Јас понајмалку размислувам за тоа. И некои мои поранешни скулптури можеле да влезат во светот на животното секојдневие, но, ете, заради немање слух и разбирање на поединци, да не речам општество кое како поим е широка категорија, тоа не се случи. И тогаш не бев лут, а сега, чинам имам уште помалку причина за некој револт. Не би бил со вас докрај искрен ако не речам дека би ми причинило задоволство ако овие мои скулптури станат дел од нечиј дом или јавен објект, зошто во крајна линија тоа е суштината на творечкиот чин. Но, и без тоа, верувајте, јас нема да бидам помалку среќен. Јас својата цел ја постигнав. Зачекорив во еден нов неистражен простор, создадов едно поинакво гледање кон скулптурата. Ако тоа следните генерации го прифатат и надградат ќе биде добро, но јас ниту сакам, ниту можам да ги присилувам. Нека одберат самите.

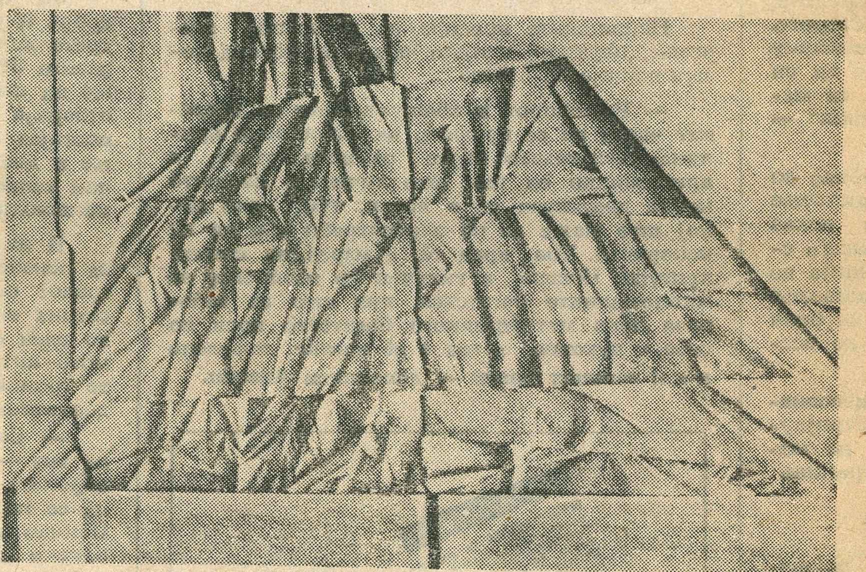

ДЕЛ ОД СКУЛПТУРА НА ХАЏИ БОШКОВ

ЖАЛАМ ЗА НЕРЕАЛИЗИРАНИТЕ ДЕЛА

Во свест стои сознанието дека скулпторот, за разлика од сликарот, би требал, би можел, да создава дела по нарачка. Меѓутоа, вие имате многу малку такви дела. Меѓу другото, зашто и многу конкурси во земјава, на кои вие ја освојувавте првата награда, никогаш не беа реализирани?

— Да, има барем десетина споменици што требало да ги изведам, а тоа не сум го сторил. Но, не по моја вина, туку напросто затоа што обично нарачателот, по конкурсот молчел или се повлекувал. Веројатно поради тоа што немал пари. Мене ми е жал што така било. Зошто, мислам дека токму тие споменици ќе беа моите најдобри дела. Но, се пак, знаете, колку и тие јавни дела да се предизвик за авторот, сепак, морам да признаам дека јас од нив се плашам. Со нив авторот може и да се самоубие, се разбира, доколку нему не му е дадена комплетна слобода. Доколку нарачателот уметникот го принудува на компромиси и го „труе" со свои визии и идеи. Јас тоа не го поднесувам. И кога сум работел такви дела секогаш сум бил докрај доследен на себе си.

Се добива впечаток дека кај нас „обичниот" гледач кај нас не умее соодветно да ја вреднува скулптурата. Неа како секогаш да ја засенува штафелајното сликарство?

— Точно е тоа дека нашиот човек е далеку поголем консуматор на сликарството отколку на скулптурата. Во неговата свест секогаш стои сознанието дека на скулптурата и е место во некоја стерилна галерија или музеј, а понаретко размислува дека неа би можел да ја смести во својот дом. Со неа да живее. Јас тоа многу добро го чувствувам на својата кожа.

ЗАТВОРЕНИ СЕ СИТЕ МОСТОВИ КОН СВЕТОТ

Неблагодарно е да се прават споредби. Меѓутоа, се има впечаток дека кај нас сликарството е далеку попривлечно за младите уметници, кои, како да ја одбегнуваат скулптурата. Што мислите зошто е тоа така?

— Многу сум размислувал за тоа. Основната причина што има многу повеќе сликари од скулптори лежи можеби токму во фактот што скулптурата бара физичка работа. Нема тука лаги и импровизации. Треба голема умешност на една необликувана материја да ѝ се даде живот. При тоа не смее да се пренебрегне и материјалниот момент. Зашто, една скулптура чини барем десетпати повеќе од една слика. А да не зборуваме за тоа дека кај нас веќе ни насон човек не смее да помисли некое свое дело да го изваја во бронза. Тоа е реалноста. Оваа криза најсилно ја чувствува уметникот. И покрај тоа што сметам дека токму во вакви времиња се создаваат најголемите дела, сепак, не знам колку сум во право кога моите студенти ги учам дека едно дело може да биде создадено и од кал, а сепак да е — вредност. Надеж ми влева новиот материјал со кој јас прв работам. Тоа е „брест — ал", или македонска земја, која мене страшно ми одговара. Има извонредни можности за обликување, а и многу е евтина...

Вие лани се подготвувавте да излагате во Лондон. Но, и покрај тоа што сѐ беше подготвено за тој ваш настап пред светската јавност, во последен момент се откажавте. Зошто?

— Кругот повторно го затвораат парите. Невозможно е еден човек да ги поднесе трошоците на таа своја приватна режија, од која, на крајот од краиштата никогаш не се знае што ќе излезе. Јас напросто немам сили за тоа. И затоа ништо не очекувам. Не дека не ми е потребен судот на светот, но јас, веројатно како и сите останати творци, се помирив со сите урнати и затворени мостови. Сакал или не, продолжувам да живеам во мојата затворена улица. Во тој ќорсокак мене ми останува да создавам а, сето останато е надвор од мојата моќ...

 7706,